

Indledningen er redigeret af Kirsten Vad og Jens Lei Wendel-Hansen

Tilsyn ved dr.phil. Henrik Yde

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til “Lykkens Foranderlighed”

ved Jon Tafdrup

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Grundtvigs stilling til forsynet – og valget
- 3 Digtet
- 4 Efterliv som sang
- 5 Anvendt litteratur

1 Anledning

Den 13. januar 1853 blev det ene af Rigsdagens to kamre, Folketinget, opløst af kongen på indstilling fra premierminister C.A. Bluhme. Dermed skulle der udskrives valg til afholdelse inden for to måneder.

Årsagen var en længere verserende uenighed mellem den siddende regering og Rigsdagen om ordningen af tronfølgen i det danske monarki og ensretning af toldforholdene mellem Danmark, Slesvig og Holsten (Hjelholt 1949, s. 188-194). Grundtvig sad på dette tidspunkt ikke i Rigsdagen, da han ved valget den 4. august 1852 ikke var genopstillet. Han havde ytret sig om arvefølgesagen, som den blev kaldt, i oktober 1852 i en artikel i den nationalliberale avis *Fædrelandet* (Grundtvig 1852), og den 29. januar 1853 kommenterede han selve valgudskrivelsen i samme avis i artiklen “Et venligt Ord til det Danske Folk om Valgene til Folkethinget” (herefter: “Et venligt Ord”, Grundtvig 1853).

Digtet “Lykkens Foranderlighed” indrykkede han så den 2. februar i *Fædrelandet* som en poetisk kommentar til den tilspidsede politiske situation. Grundtvig havde endnu ikke bekendtgjort, at han agtede at opstille til det kommende valg, men et rygte om, at han ville opstille i Præstø, var alligevel i omløb, som det fx fremgår af en notits i *Sorø*

Amtstidende den 29. januar (s. 63). Først den 22. februar meddelte han endeligt sit kandidatur, dog ikke ved valgkredsen i Præstø, men i stedet i Skælskør (*Sorø Amtstidende*, s. 121).

2 Grundtvigs stilling til forsynet – og valget

Af et brev dateret 29. januar 1853 til sin svoger Peter Rørdam fremgår det, at Grundtvig afsøgte mulighederne for at finde en opstillingkreds til valget. Samtidig mente han, at artiklen “Et venligt Ord”, der skulle trykkes samme aften i *Fædrelandet*, formentlig ville blive anset som hans politiske “Program”. Han vedgår, at det vil blive vanskeligt at opnå valg, men at det nok skal lykkes, “naar Vorherre vil” (Rørdam 1892, s. 231). Troen på forsynets hjælp stod også som afslutning på artiklen i *Fædrelandet*: “thi for mine Øine har *Forsynet* saa aabenbar under hele vor Kamp for ‘vore Sjæle og vor Rette [dvs. ret]’ hvilet over Danmark” (Grundtvig 1853, s. 94). Kampen, der hentydes til, er Treårskrigen (1848-1851) og dens efterspil.

I kølvandet på krigen var det magtpåliggende for de europæiske stormagter at bevare det danske monarki som en udelelig enhed bestående af kongeriget Danmark og hertugdømmerne. Samtidig var det blevet stadfæstet i Londontraktaten af 8. maj 1852 at arvefølgespørgsmålet om, hvem der skulle efterfølge den barnløse Frederik 7., skulle løses ved at overføre arverettighederne til Christian af Glücksborg (den senere Christian 9.) og hans gemalinde Louise af Hessen (Glenthøj & Ottosen 2021, s. 258-261). En løsning der betød, at Kongelovens tronfølgebestemmelser, som var indskrevet i grundloven, skulle fraviges, og at det således var et spørgsmål, som regeringen skulle spørge Rigsdagen om (Hjelholt 1949, s. 186 f.). Dette havde regeringen gjort uden at opnå flertal, og da oppositionen samtidig havde stillet sig i vejen for regeringens forslag til harmonisering af toldgrænsen, blev konsekvensen, at Folketinget opløstes den 13. januar (Møller 1958, s. 73).

Spørgsmålet om toldgrænsens placering var affødt af samme grund som tronfølgesagen: at bevare det danske monarki som en enhed, her ved at udjævne forskellen mellem det danske og holstenske toldsystem (Hjelholt 1949, s. 190). For Grundtvig var regeringens foreslåede løsninger på spørgsmålene et udtryk for en tilnærmelse til Det Tyske Forbund og dermed Holsten, som Danmark netop havde udkæmpet en blodig borgerkrig med. I artiklen “Et venligt Ord” kalder han regeringens forslag for en “Fornedrelse og Forvandling af Danmarks *Rige* til en blot *Provinds* af et andet Rige” (Grundtvig 1853, s. 93).

3 Digtet

Afsættet for hver enkelt af digtets 10 strofer er en variation af ordsproget: ‘Lykken sig vender som bladet i skoven’ eller det lignende: ‘Bladet kan snart vende sig’ (jf. hhv. Mau 1879, nr. 5.798, og Grundtvig 1845, nr. 2.882). Begge udtrykker lykkens eller skæbnens omskiftelighed, som digtets titel jo også understreger. Det er dog ikke tilfældigheder, der råder for omskiftelsen, som det udsiges i tredje strofe, hvor det fastslås, at bladet vender sig “Som Gud det vil”.

Overordnet kan digtet inddeles i tre ud fra tempus eller modus. I strofe 1-3 'vender' bladet sig (verbet står i præsens), i strofe 4-7 'vendte' det sig (præteritum), og i strofe 8-10 'vende' det sig (verbets modus er optativ). Sidstnævnte er et udtryk for en ønskemåde i forhold til, hvordan fremtiden forhåbentlig vil udfolde sig.

Efter generelt at have konstateret, hvordan lykken eller skæbnen ligger i Guds usynlige hænder i strofe 1-3, anføres det i strofe 4, at Gud er på Danmarks side. Bladet har jo tidligere vendt sig "som Herren det vilde [...] / Naar det gik Dannemark ilde". I strofe 5-7 gives herefter konkrete eksempler på, hvor forsynet med heldig hånd har grebet ind i krigen og givet sejren til Danmark. I de sidste tre strofer udtrykkes, hvordan det kommende valg ved Guds hjælp igen skal sikre et ægte dansk styre, som endnu engang vil få Frode Fredegods navn til at stråle over kongeslottet. Referencen til Frode, der ifølge sagnhistorien var en konge, der sikrede uhørt fred og fremgang, er typisk for Grundtvig.

4 Efterliv som sang

Det er ikke blevet påvist, at digtet lige efter sin offentliggørelse fik en større udbredelse. Det udkom 20 år senere som en sang i en version bestående af de fire første strofer i samlingen *Nordiske fædrelandssange og folkesange* (1873), en udgivelse Grundtvig selv havde medvirket til. Heri er det anført, at den har sin egen tone, dvs. melodi. På det tidspunkt har den altså været afsunget rundt omkring. Ved kun at medtage de fire første strofer fjernes digtets historiske kontekst, og den får et almengyldigt udtryk. At digtet som sang havde vundet udbredelse, underbygges af, at den samme version blev trykt allerede fire år tidligere, den 27. april 1869, blandt andet i *Veile Amts Folkeblad* (sp. [8]) og *Horsens Folkeblad* (sp. [8])

Læs mere

Fra og med 11. udgave har sangen været optaget i *Højskolesangbogen* under titlen "Bladet i bogen sig vender".

5 Anvendt litteratur

- Bågø, Christoffer & Jens Nørregård udg. (1873) *Nordiske fædrelandssange og folkesange*. København.
- Glenthøj, Rasmus & Morten Norhagen Ottosen (2021) *Union eller undergang. Kampen for et forenet Skandinavien*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1845) *Danske Ordsprog og Mundheld, samlede og ordnede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig*. København.
- Grundtvig, N.F.S (1852) "Vil Danmark ogsaa i Arvefølgesagen selv løsrive sig fra Slesvig?" i *Fædrelandet*, nr. 249, 25. oktober, s. 993. København.
- Grundtvig, N.F.S (1853) "Et venligt Ord til det Danske Folk om Valgene til Folkethinget" i *Fædrelandet*, nr. 24, 29. januar, s. 93 f. København.

- Hjelholt, Holger (1949) "Under junigrundloven (1849-1866)" i *Den danske rigsdag 1849-1949*, bind 1, s. 93-340. København.
- *Horsens Folkeblad* (1869), nr. 95, 27. april. Vejle.
- Mau, Edvard (1879) *Dansk Ordsprogs-Skat*, bind 1-2. København.
- *Sorø Amtstidende* (1853), nr. 16, 29. januar. Slagelse.
- *Sorø Amtstidende* (1853), nr. 30, 22. februar. Slagelse.
- Rørdam, H.F. udg. (1892) *Peter Rørdam. Blade af hans Levnedsbog og Brevvexling*, bind 2. København.
- *Veile Amts Folkeblad* (1869), nr. 95, 27. april. Vejle.